

សេចក្តីប្រកាសជាសកល

ស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស

ជាមួយនឹងអង្គបទសំរាប់ក្រៅស្តីបញ្ជី

ការិយាល័យនៃឧត្តមស្នងការអន្តរក្រសួងសហការជាតិសម្រាប់ការងារសិទ្ធិមនុស្ស

ការិយាល័យរដ្ឋបាលសហគ្រាស

នេះគឺជាការបោះពុម្ពផ្សាយដោយការិយាល័យនៃឧត្តម
ស្នងការអង្គការសហប្រជាជាតិទទួលបន្ទុកសិទ្ធិមនុស្ស
ក្នុងឱកាសខួបលើកទី៦០នៃការអនុម័តសេចក្តីប្រកាស
ជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សកាលពីឆ្នាំ១៩៤៨ និងខួប
លើកទី១៥ នៃការអនុម័តរដ្ឋធម្មនុញ្ញ នៃព្រះរាជាណា
ចក្រកម្ពុជា កាលពីឆ្នាំ១៩៩៣។

esckbokasCaskl sBlstInns

ជាមួយនឹងអត្ថបទសំរាយក្រៅផ្លូវការ
ដើម្បីជួយសំរួលឱ្យយើងទាំងអស់គ្នាងាយយល់

ប៉ុន្តែចង់

“មនុស្សទាំងអស់កើតមកមានសេរីភាព និងសមភាពក្នុងផ្នែកសេចក្តីថ្លៃថ្នូរ
និងសិទ្ធិ។” (មាត្រា១)

សេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស ត្រូវបានអនុម័តដោយមហាសន្និបាត
អង្គការសហប្រជាជាតិ នៅថ្ងៃទី១០ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៤៨ ។

មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិបានប្រកាស សេចក្តីប្រកាសជាសកល
នេះថាជា “បណ្តាញមនុស្សមិនមែនសំរាប់ប្រជាជននិងប្រជាជាតិទាំងអស់”
សេចក្តីប្រកាសជាសកលនេះ ចែងពីការយល់ឃើញជាមួយមួយអំពីសិទ្ធិមនុស្ស
និងសេរីភាពជាសារវន្ត ដែលរដ្ឋជាសមាជិកបានប្តេជ្ញាដោយខ្លួនឯងថា នឹង
សំរេចឱ្យបាននៅក្នុងធម្មនុញ្ញសហប្រជាជាតិ។ សេចក្តីប្រកាសនេះទទួលស្គាល់
សេចក្តីថ្លៃថ្នូរជាបំពេញនៃកំណើត ព្រមទាំងសិទ្ធិស្មើគ្នានិងមិនអាចលក់ដូរបានរបស់
មនុស្សគ្រប់រូប ដោយគ្មានការបែងចែកឡើយ ។ ជាច្រើនឆ្នាំកន្លងមកនេះ
សេចក្តីប្រកាសនេះបានទទួលនូវកំលាំងខាងសីលធម៌ដ៏ធំមហិមា។

សេចក្តីប្រកាសជាសកលនេះ មានសុពលភាពស្របច្បាប់នៅកម្ពុជា យោង
មាត្រា៣១នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ។

បទបញ្ញត្តិនៃសេចក្តីប្រកាសជាសកលនេះ ត្រូវបានប្រែសំរួលដោយផ្ទាល់ទៅ

ក្នុងឯកសារផ្លូវច្បាប់ចំនួនពីរទៀតគឺ: កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ និងកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិសេដ្ឋកិច្ច សង្គមកិច្ច និងវប្បធម៌។ សន្និសីទសញ្ញាទាំងនេះ ថែមយ៉ាងពិស្តារពីរបៀបរដ្ឋជាសមាជិក គួរអនុវត្តសិទ្ធិ និងសេរីភាពនៅក្នុងសេចក្តីប្រកាសនេះ ។

សន្និសីទសញ្ញាអន្តរជាតិដទៃទៀត ដែលបានយកចេញពីសេចក្តីប្រកាសនេះ រួម មាន អនុសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីការលប់បំបាត់រាល់ទម្រង់នៃការរើសអើងពូជ សាសន៍ អនុសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីការលប់បំបាត់រាល់ទម្រង់នៃការរើសអើង ប្រឆាំងនឹងស្ត្រីភេទ អនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងការធ្វើទារុណកម្ម និងការប្រព្រឹត្ត បួនពួកកម្មវង់ទៀតដែលឃោរឃៅ អមនុស្សធម៌ ឬបន្ទាបបន្ថោក និងអនុ សញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ ។ ប្រទេសកម្ពុជាគឺជាអ្នកភាគីមួយនៃសន្និសីទសញ្ញាទាំង អស់នេះដែលត្រូវបានដាក់បញ្ចូលទៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជាតាមរយៈរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ។

នៅក្នុងពាក្យពេចន៍នៃសេចក្តីប្រកាសជាសកលនេះ បុគ្គលម្នាក់ៗ និងអង្គការ សង្គមនីមួយៗ “ត្រូវខិតខំលើកស្ទួយការគោរពសិទ្ធិ និងសេរីភាពទាំងនេះ តាមរយៈការបង្រៀន និងការអប់រំ និងដោយមាតិកាធានាការទៅមុខជាបន្ត បន្ទាប់ ទោះថ្នាក់ជាតិក្តី អន្តរជាតិក្តី ដើម្បីពង្រឹងការទទួលស្គាល់ និង ការប្រតិបត្តិជាសកល និងមានប្រសិទ្ធភាព ។”

ដើម្បីធ្វើការកត់សំគាល់ពីការអនុម័តសេចក្តីប្រកាសជាសកលនេះ ថ្ងៃ១០ ធ្នូ ត្រូវបានកំណត់យកជា **Tvasil ៣៣៤ SgnpCati** នៅកម្ពុជា និងនៅទូទាំងពិភពលោក ។

ឆ្នាំ២០០៨ គឺជាខួបទី៦០ នៃការអនុម័តសេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពី សិទ្ធិមនុស្ស ។

ការិយាល័យប្រចាំនៅកម្ពុជា ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៨

អំពីអត្ថបទសម្រាយ

សេចក្តីប្រកាសនេះប្រើប្រាស់ពាក្យពេជន៍ដែលមនុស្សភាគច្រើនពិបាកយល់ ។ នៅក្នុងអត្ថបទនេះ ការិយាល័យយើង បានសរសេរគំនិតជាមូលដ្ឋាននៃសេចក្តីប្រកាសនេះជាពាក្យសម្រាយសាមញ្ញ ដើម្បីធ្វើឱ្យយើងទាំងអស់គ្នា ងាយស្រួលយល់ពីអ្វីដែលសេចក្តីប្រកាសនេះចង់និយាយដល់ និងហេតុអ្វីបានជាសេចក្តីប្រកាសនេះមានសារសំខាន់ ។

ការិយាល័យយើង បានរៀបចំប្រើពាក្យដែលសិស្សសាលាត្រឹមកំរិតមធ្យមសិក្សាអាចយល់បាន ។ ទស្សនៈមួយចំនួននៅក្នុងសេចក្តីប្រកាសនេះ មានលក្ខណៈពិបាក - ពិបាករហូតដល់រកពាក្យសម្រាយមកពន្យល់មិនបាន ។ អត្ថបទសម្រាយនេះ គឺត្រូវបានតែងតាំងឡើងសំរាប់ការយល់ដឹងដល់សេចក្តីប្រកាសនេះ ពោលគឺជាជំហានដំបូងមួយច្បាស់សំរាប់ការយល់ដឹងលើអត្ថបទដើមទាំងស្រុងតែប៉ុណ្ណោះ ។ ហេតុនេះ ការិយាល័យយើងបានធ្វើការបោះពុម្ពផ្សាយនូវអត្ថបទចំនួនពីរ ម្ខាងជាអត្ថបទសម្រាយ និងម្ខាងទៀតជាអត្ថបទដើម នៅក្នុងកូដសៀវភៅនេះ ។ ការិយាល័យយើងប្រើអត្ថបទសម្រាយធ្វើជាឯកសារជំនួយដើម្បីយល់ដឹងដល់អត្ថបទជាផ្លូវការ ។ ប្រសិនបើមិនច្បាស់ត្រង់ចំណុចណា អត្ថបទផ្លូវការផ្តល់ការពន្យល់យ៉ាងច្បាស់ពីអត្ថន័យនៃសិទ្ធិនីមួយៗ។

esckBokasCaskI sBsitInns

(អត្ថបទសម្រាយក្រវាង្គំការ)
enHCaGtBTsRmayedh, bFL minnsSKbrbgayyl ;

សេចក្តីផ្តើម

មនុស្សគ្រប់រូប អាចរស់នៅដោយសេរី ក្នុងពិភពលោកមួយដែលមានសន្តិភាព និងយុត្តិធម៌ លុះត្រាតែមានការគោរពសិទ្ធិមនុស្ស និងសេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់មនុស្ស ។

នៅក្នុងអតីតកាល មនុស្សមួយចំនួនបានប្រព្រឹត្តអំពើហោរហោរ និងគួរឱ្យភ័យខ្លាចដល់មនុស្សដទៃទៀត ពីព្រោះពួកគេ មិនបានយកចិត្តទុកដាក់ដល់សិទ្ធិមនុស្ស ។ ឥលូវនេះ មនុស្សគ្រប់រូបត្រូវតែមករួមគ្នាដើម្បីធ្វើឱ្យប្រាកដប្រជាថា យើងមានសេរីភាពនិយាយស្តី និងគិតពីអ្វីដែលយើងចង់ ហើយត្រូវធ្វើឱ្យប្រាកដប្រជាថា យើងមិនត្រូវរស់នៅក្នុងភាពភ័យខ្លាច ភាពអត់ឃ្មាន ឬការឈឺចាប់ឡើយ ។

ច្បាប់ត្រូវការការពារសិទ្ធិមនុស្សរបស់យើង ដូច្នេះយើងមិនចាំបាច់មករួមគ្នា ដើម្បីប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងមនុស្សទាំងឡាយណាដែលច្បាប់មិនធ្វើឱ្យអន្តរាយដល់សិទ្ធិរបស់យើងឡើយ ។

ប្រទេសនីមួយៗ គួរតែស្វែងយល់ពីគ្នា ដើម្បីរួមរស់ក្នុងសុខសន្តិភាព ។

ប្រជាជនទាំងអស់នៃបណ្តាប្រទេស ដែលបានចូលរួមជាមួយអង្គការសហប្រជាជាតិ បានយល់ព្រមធ្វើការជាមួយគ្នា ដើម្បីការពារសិទ្ធិមនុស្ស និងសុខុមាលភាពរបស់មនុស្ស ទាំងបុរស និងស្ត្រី ដើម្បីធ្វើឱ្យជីវិតមនុស្សគ្រប់រូប រស់នៅកាន់តែប្រសើរឡើងនៅក្នុងពិភពលោកនេះ ។

esckAbokasCaskI sPlsItInns

(អត្ថបទផ្លូវការ)

បុព្វតថា

ដោយយល់ឃើញថា ការទទួលស្គាល់សេចក្តីថ្លៃថ្នូរជាប់ពិក័ណ្ឌិត និងសិទ្ធិស្មើភាពគ្នា និងសិទ្ធិមិនអាចលក់ដូរ ធ្វើរ ឬដកហូតបានរបស់សមាជិកទាំងអស់នៃគ្រួសារមនុស្ស គឺជាគ្រឹះនៃសេរីភាពយុត្តិធម៌ និងសន្តិភាពក្នុងពិភពលោក ។

ដោយយល់ឃើញថា ការមិនទទួលស្គាល់ និងការប្រមាថមើលងាយសិទ្ធិមនុស្ស នាំឱ្យមានអំពើព្រៃផ្សៃសាហាវយប់រំបួង ធ្វើឱ្យក្តៅក្រហាយដល់សតិសម្បជញ្ញៈមនុស្សជាតិ និង ថា ការឈានដល់ពិភពលោកមួយដែលមនុស្សទាំងឡាយ មានសេរីភាពក្នុងការនិយាយស្តី និងជំនឿ និងភាពរួចផុតពីការរឹបខ្ជាច និងទុក្ខភាពត្រូវបានប្រកាសថាជាសេចក្តីប្រាថ្នាដ៏ខ្ពស់បំផុតរបស់មនុស្សទូទៅ ។

ដោយយល់ឃើញថា ជាការចាំបាច់ដែលសិទ្ធិមនុស្ស ត្រូវតែបានការពារដោយនីតិវិធី ដើម្បីជៀសវាងកុំឱ្យមនុស្សបង្ខំចិត្តជាមុនក្រោយបង្អស់ ចេះពោរព្រឺនាំងទល់នឹងអំណាចផ្តាច់ការ និងការគាបសង្កត់ ។

ដោយយល់ឃើញថាជាការចាំបាច់ដែលត្រូវលើកស្ទួយការពង្រីកទំនាក់ទំនងជាមិត្តភាព រវាងប្រជាជាតិនានា ។

ដោយយល់ឃើញថា ប្រជាជាតិទាំងឡាយនៃសហប្រជាជាតិ បានប្រកាសបញ្ជាក់សារជាថ្មី ក្នុងធម្មនុញ្ញសហប្រជាជាតិនូវជំនឿរបស់ខ្លួន ទៅលើសិទ្ធិមូលដ្ឋាននៃមនុស្ស លើសេចក្តីថ្លៃថ្នូរ លើតម្លៃរបស់មនុស្ស និងលើសមភាពនៃសិទ្ធិរវាងបុរស និងស្ត្រី ហើយប្តេជ្ញាលើកស្ទួយវឌ្ឍនភាពសង្គម និងកម្រិតជីវភាពរស់នៅឱ្យកាន់តែប្រសើរឡើងក្នុងសេរីភាពកាន់តែទូលំទូលាយ ។

រដ្ឋាភិបាលនៃបណ្តាប្រទេសដែលជាសមាជិកអង្គការសហប្រជាជាតិ បានសន្យាដើម្បីធ្វើឱ្យប្រាកដប្រជាថា សិទ្ធិមនុស្សរបស់យើងត្រូវបានគោរព ។

មុននឹងយើងអាចធានាឱ្យមានការគោរពសិទ្ធិមនុស្សរបស់យើង យើងទាំងអស់គ្នា ត្រូវតែយល់ពីអ្វីទៅជាសិទ្ធិមូលដ្ឋានរបស់យើង ។

អាស្រ័យលើភាសាខ្មែរ
mhasnjatGgkashRbCacat ដែលមានអ្នកតំណាង មកពីប្រទេសទាំងអស់នៅលើពិភពលោកនេះ

បានព្រមព្រៀងគ្នាដើម្បី **escbkpkasCaskI sPbsitTtkns** នេះ ។ ប្រទេសទាំងអស់ និងយើងម្នាក់ៗ ត្រូវសន្យាថា យើងនឹងអនុវត្តតាមអ្វីដែលបានសរសេរនៅក្នុងអត្ថបទនេះ និងធ្វើការឱ្យអស់ពីសមត្ថភាពដើម្បីធ្វើឱ្យប្រាកដប្រជាថា មនុស្សគ្រប់រូបអាចទទួលបានសិទ្ធិមនុស្ស ។ មនុស្សគ្រប់រូបសុទ្ធតែមានតួនាទីរៀងៗខ្លួនក្នុងការធ្វើឱ្យប្រាកដប្រជាយើងអាចធ្វើបាន។

១ សេចក្តីថ្លែងថ្លែង- ចាប់តាំងពីយើងកើតមក យើងមានសេរីភាព និងត្រូវតែទទួលបានការគោរពរាប់អានដូចគ្នា ទៅនឹងមនុស្សដទៃទៀតដែរ ។ យើងអាចគិតពិចារណា និងយល់ដឹងដោយខ្លួនយើង ពីអ្វីដែលខុស អ្វីដែលត្រូវ ។ យើងត្រូវរាប់រកគ្នាដោយមិត្តភាព ។

២ សមភាព- សិទ្ធិនៅក្នុងសេចក្តីប្រកាសនេះ គឺជាសិទ្ធិរបស់យើងទាំងអស់គ្នា ជារបស់កុមារា កុមារី ជារបស់បុរស និងស្ត្រី ។ សិទ្ធិទាំងនេះ ជារបស់យើងទាំងអស់គ្នា ទោះជាយើងមានពណ៌សម្បុរខុសគ្នាក៏ដោយ សិទ្ធិទាំងនេះជារបស់យើងទាំងអស់គ្នា ទោះជាយើងនិយាយភាសា

ដោយយល់ឃើញថា ដោយសហប្រតិបត្តិការជាមួយអង្គការសហប្រជាជាតិ រដ្ឋជាសមាជិកទាំងអស់ សន្យាធ្វើឱ្យមានការគោរពជាសកល និងការប្រតិបត្តិ នូវសិទ្ធិ និងសេរីភាពចូលរួម ។

ដោយយល់ឃើញថា ការយល់ដឹងតាមមធ្យមសិទ្ធិ និងសេរីភាពទាំងនេះ មានសារៈសំខាន់បំផុត ដើម្បីបំពេញនូវការសន្យាខាងលើ ។

អាស្រ័យហេតុនេះ មហាសន្និបាតប្រកាសថា :

សេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សនេះ ជាឧត្តមគតិរួមដែលប្រជាពលរដ្ឋ គ្រប់ប្រទេស និងប្រជាជាតិទាំងអស់ ត្រូវធ្វើឱ្យបានសម្រេច ដើម្បីឱ្យបុគ្គល គ្រប់វ័យ និងអង្គការសង្គមទាំងអស់ ដោយរក្សាខ្លាំងជាតិក្នុងស្មារតីរបស់ ខ្លួននូវសេចក្តីប្រកាសនេះ ខិតខំប្រឹងប្រែងបណ្តុះបណ្តាលការគោរពសិទ្ធិ និង សេរីភាពទាំងនេះ តាមរយៈការបង្រៀន និងការអប់រំ ហើយខំប្រឹងប្រែងធានា ឱ្យមានការទទួលស្គាល់ និងការអនុវត្តន៍ជាសកល និងដោយស័ក្តិសិទ្ធិនូវសិទ្ធិ និងសេរីភាព ដោយវិធានការជាតិ និងអន្តរជាតិ ដែលមានលក្ខណៈរឹតតែប្រឹង ប៉ងខ្លាំង ទាំងក្នុងចំណោមប្រជាពលរដ្ឋនៃរដ្ឋសមាជិក ទាំងក្នុងចំណោម ប្រជាពលរដ្ឋដទៃ ដែលស្ថិតនៅក្រោមដែនសមត្ថកិច្ចនៃរដ្ឋទាំងនោះ ។

មាត្រា១: មនុស្សទាំងអស់កើតមកមានសេរីភាព និងសមភាពក្នុងផ្នែកសេចក្តី ថ្លៃថ្នូរ និងសិទ្ធិ។ មនុស្ស មានវិចារណញ្ញាណ និងសតិសម្បជញ្ញៈជាប់ពី កំណើត ហើយគួរឱ្យប្រព្រឹត្តិចំពោះគ្នាទៅវិញទៅមក ក្នុងស្មារតីភាពរាជ ជា បងប្អូន ។

មាត្រា២: មនុស្សម្នាក់ៗ អាចប្រើប្រាស់សិទ្ធិ និងសេរីភាពទាំងអស់ ដែលមាន ចែងក្នុងសេចក្តីប្រកាសនេះដោយគ្មានការប្រកាន់បែងចែកបែបណាមួយ មាន ជាអាទិ៍ពូជសាសន៍ ពណ៌សម្បុរ ភេទ ភាសា សាសនា មតិយោបាយ ឬមតិ

ផ្សេងគ្នាក៏ដោយ ឬមានគំនិត និងជំនឿ ឬសាសនាផ្សេងគ្នាក៏ដោយ ។
សិទ្ធិ ទាំងនេះ ជារបស់អ្នកក្រី ក៏ដូចជារបស់អ្នកមាន ជារបស់គ្រួសារធម្មតា
ឬជា របស់គ្រួសារអ្នកមានអំណាច ។

សិទ្ធិទាំងនេះជារបស់យើងទាំងអស់គ្នា ទោះ

ជាយើងមកពីប្រទេសផ្សេងគ្នាដែលជាប្រទេសឯករាជ្យ ឬមិនឯករាជ្យក៏ដោយ
ក៏សិទ្ធិទាំងនេះមិនខុសគ្នាដែរ ។

៣ ជីវិត- យើងទាំងអស់គ្នាមានសិទ្ធិរស់រានមានជីវិត មានសេរីភាព
និងសិទ្ធិមានសុវត្ថិភាព ។

៤ ទោសនា- គ្មាននរណាម្នាក់ប្រព្រឹត្តមកលើយើងដូចជាទោសករនោះ
ទេ ហើយយើងក៏មិនត្រូវប្រព្រឹត្តទៅលើនរណាម្នាក់ដូចជាទោសករដែរ។

៥ ទារុណតម្ក- គ្មាននរណាម្នាក់ធ្វើទារុណកម្ម ឬប្រព្រឹត្តអំពើហោរ
ហៅ ឬផ្ដន្ទាឱ្យយើងបាត់បង់តំលៃជាមនុស្សនោះឡើយ ។

៦ ច្បាប់- ច្បាប់ត្រូវសរសេរឱ្យច្បាស់ថាយើងទាំងអស់គ្នាអាចទាមទារ
សិទ្ធិមនុស្សរបស់យើង តាមរយៈច្បាប់ ហើយគ្មាននរណាម្នាក់ត្រូវបាន
បដិសេធហោលនោះទេ ។

៧ ច្បាប់- យើងទាំងអស់គ្នា ត្រូវបានការពារដោយច្បាប់ តាមវិធីដូច
គ្នាដូចអ្នកដទៃទៀតដែរ ។ ច្បាប់ត្រូវតែដូចគ្នា សំរាប់យើងទាំងអស់គ្នា
ហើយត្រូវយកមកអនុវត្តស្មើគ្នា ចំពោះមនុស្សគ្រប់គ្នា ។

ផ្សេងៗទៀត ដើមកំណើតជាតិ ឬសង្គម ទ្រព្យសម្បត្តិ កំណើត ឬស្ថានភាព ដទៃទៀតឡើយ ។ ឈើសព៌នេះ មិនត្រូវធ្វើការប្រកាន់បែងចែកណាមួយ ដោយសំអាងទៅលើឋានៈខាងនយោបាយ ខាងដែនសមត្ថកិច្ច ឬខាងអន្តរជាតិ របស់ប្រទេស ឬដែនដីដែលបុគ្គលណាម្នាក់រស់នៅ ទោះបីជាប្រទេស ឬដែនដី នោះឯករាជ្យក្តី ស្ថិតក្រោមអាណាព្យាបាលក្តី ឬគ្មានស្វ័យគ្រប់គ្រងក្តី ឬស្ថិត ក្រោមការដាក់កម្រិតផ្សេងទៀតណាមួយដល់អធិបតេយ្យភាពក្តី ។

មាត្រា៧៧: បុគ្គលម្នាក់ៗ មានសិទ្ធិរស់រានមានជីវិត លើភាព និងសន្តិសុខ ផ្ទាល់ខ្លួន ។

មាត្រា៧៨: គ្មានជនណាម្នាក់ត្រូវស្ថិតក្នុងទោសភាព ឬស្ថិតក្នុងភាពជាអ្នកបម្រើ ដាច់ថ្លៃឡើយ ។ ទោសភាព និងទោសពាណិជ្ជកម្មតាមគ្រប់ទម្រង់ទាំងអស់ ត្រូវហាមឃាត់ ។

មាត្រា៧៩: គ្មានជនណាម្នាក់ត្រូវទទួលទារុណកម្ម ឬការប្រព្រឹត្តិមកល្ហិក្ខន្ធ ឬ ទណ្ឌកម្មដទៃដែលឃោរឃៅ អមនុស្សធម៌ ឬបន្តោកបន្តាបបានឡើយ ។

មាត្រា៨០: ជនគ្រប់រូបមានសិទ្ធិឱ្យគេទទួលស្គាល់ថាជាមនុស្សនៅគ្រប់ទីកន្លែង។

មាត្រា៨១: ជនគ្រប់រូបមានសិទ្ធិស្មើគ្នាចំពោះមុខច្បាប់ និងមានសិទ្ធិទទួលបានការ ការពារពីច្បាប់ស្មើគ្នាដោយគ្មានការរើសអើង ។ មនុស្សគ្រប់រូប មានសិទ្ធិ ទទួលបានការពារស្មើគ្នាប្រឆាំងនឹងការរើសអើងណាដែលរំលោភលើសេចក្តី ប្រកាសនេះ ប្រមទាំងប្រឆាំងនឹងការប្តូររូបឱ្យមានការរើសអើង ។

មាត្រា៨២: មនុស្សគ្រប់រូបមានសិទ្ធិរកដំណោះស្រាយសក្តិសិទ្ធិមួយនៅចំពោះមុខ សាលាជំនុំជម្រះក្តីជាតិដែលមានសមត្ថកិច្ច ចំពោះអំពើទាំងឡាយណាដែលរំលោភ សិទ្ធិមូលដ្ឋានរបស់ខ្លួនដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ដោយរដ្ឋធម្មនុញ្ញឬដោយច្បាប់។

៩ ដូច្នោះ- យើងទាំងអស់គ្នា អាចសុំការជួយពីអ្នកដទៃដែលចេះច្បាប់ នៅពេលដែលសិទ្ធិតាមផ្លូវច្បាប់របស់យើងមិនត្រូវបានគោរព ។

៩៧ ពន្ធនាគារ (គុត) - គ្មាននរណាម្នាក់អាចបាត់ខ្លួនយើង ឬដាក់យើង នៅក្នុងគុក ឬដេញយើងចេញទៅប្រទេសមួយទៀត ដោយមិនត្រឹមត្រូវ ឬដោយគ្មានហេតុផលត្រឹមត្រូវនោះទេ ។

១០ យុត្តិធម៌- ប្រសិនបើនរណាម្នាក់ ចោទយើងថាបំពាន ច្បាប់ បញ្ហានេះត្រូវលើកយកទៅកាត់សេចក្តីនៅក្នុងសវនាការ មួយដែលមានអ្នកដទៃផ្សេងទៀតចូលរួមស្តាប់ ។ អ្នកកាត់សេចក្តី មិនគួរឱ្យ អ្នកដទៃមកបង្កាប់បញ្ហាទេ គាត់ត្រូវតែសម្រេចពីអ្វីដែលជាការពិត និងការមិន ពិតប៉ុណ្ណោះ ។

១១ យុត្តិធម៌- ប្រសិនបើយើងត្រូវជាប់ចោទពីបទល្មើសព្រហ្ម ទណ្ឌ យើងត្រូវបានចាត់ទុកថាជាមនុស្សគ្មានទោសរហូតទាល់ តែមានភស្តុតាងបង្ហាញនៅក្នុងសវនាការមួយ ប្រកបដោយភាពយុត្តិធម៌ ថា យើងមានកហុស ។ យើងម្នាក់ៗ ត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យការពារខ្លួន ដោយខ្លួន ឯង ។ គ្មាននរណាម្នាក់អាចផ្តោលទោសយើង ឬដាក់ទោសយើងចំពោះអ្វី ដែលយើងមិនបានធ្វើនោះទេ ។

១២ ករណី៧៥៧ (រឿងផ្ទាល់ខ្លួន) - គ្មាននរណាម្នាក់ ត្រូវបាន អនុញ្ញាតឱ្យនិយាយសំអុយ ឬរឿងមិនពិតអំពីយើង ចូលផ្ទះ យើង បើកមើលសំបុត្ររបស់យើង ឬក៏មករំខានយើង ឬត្រួសារយើងដោយ គ្មានហេតុផលសមរម្យនោះទេ ។

មាត្រា ៩: គ្មានជនណាម្នាក់ ត្រូវបានចាប់ខ្លួន ឃុំខ្លួន ឬនិរទេសខ្លួនតាមអំពើ ចិត្តឡើយ ។

មាត្រា ១០: មនុស្សគ្រប់រូប មានសិទ្ធិស្មើគ្នា ពេញលេញសុំឱ្យគុណការងាររាជ្យ និងមិនលំអៀង ពិនិត្យរឿងក្តីរបស់ខ្លួនជាសាធារណៈ និងដោយសមធម៌ ដើម្បី សម្រេចលើសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ច និងលើភាពសមហេតុផលនៃការចោទប្រកាន់ ទាំងឡាយខាងបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌមកលើខ្លួន ។

មាត្រា ១១:

១. ជនណាដែលជាប់ទោសពីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ត្រូវសន្តត់ជាជនគ្មានទោស រហូតដល់ពិរុទ្ធភាពត្រូវបានរកឃើញ នៅក្នុងសវនាការជាសាធារណៈ ដែល មានការធានាចាំបាច់ ដើម្បីឱ្យជននោះការពារខ្លួន ។

២. គ្មានជនណាម្នាក់ត្រូវបានផ្តន្ទាទោសពីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ដោយអំពើ ឬ ការខកខានមិនបានធ្វើ បើអំពើឬការខកខាននេះ មិនបានចែងក្នុងច្បាប់ជាតិ ឬ អន្តរជាតិជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ នៅពេលធ្វើអំពើ ឬមានការខកខាននេះ។ ដូចគ្នានេះដែរ មិនត្រូវមានការផ្តន្ទាទោសឱ្យធ្ងន់ជាងទោសដែលបានកំណត់ឱ្យ អនុវត្តក្នុងអំឡុងពេលដែលបទល្មើសបានកើតឡើងឡើយ ។

មាត្រា ១២: គ្មានជនណាម្នាក់ ត្រូវរងការរំលោភប្រព្រឹត្តផ្អែកតាមអំពើចិត្ត ក្នុងជីវិតឯកជន គ្រួសារ ទីលំនៅ ឬការឆ្លើយឆ្លង ឬការធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់ កិត្តិយស និងកេរ្តិ៍ឈ្មោះរបស់ខ្លួនបានឡើយ ។ ជនគ្រប់រូប មានសិទ្ធិទទួល ការការពារពីច្បាប់ប្រឆាំងនឹងការប្រព្រឹត្តផ្អែក ឬការប៉ះពាល់បែបនេះ ។

មាត្រា ១៣:

១. មនុស្សគ្រប់រូប មានសិទ្ធិធ្វើដំណើរដោយសេរី និងមានសិទ្ធិជ្រើសរើស និវេសនដ្ឋាននៅក្នុងព្រំដែននៃរដ្ឋនីមួយៗ ។

១៣ ការដោះស្រាយ- យើងទាំងអស់គ្នាអាចដើរហើរនៅក្នុងប្រទេស
របស់យើងដោយសេរី ។ យើងក៏អាចចេញទៅប្រទេសក្រៅ
ណាមួយ និងវិលមកប្រទេសយើងវិញបានដែរ ដោយគ្មានការបង្ខំ ។

១៤ ជំនឿស្រឡះ- ប្រសិនបើមាននរណាម្នាក់ព្យាយាមធ្វើបាប
យើង យើងអាចរត់ទៅប្រទេសមួយទៀត ដើម្បីសុំឱ្យគេការ
ពារ ។ ក៏ប៉ុន្តែ យើងមិនអាចរត់គេចខ្លួនបានទេ ប្រសិនបើខ្លួនយើងផ្តល់បាន
ធ្វើអ្វីខុស ដូចជាធ្វើឱ្យអន្តរាយដល់អ្នកដទៃ ឬមិនគោរពសិទ្ធិមនុស្សជាដើម ។

១៥ សញ្ជាតិ- យើងទាំងអស់គ្នាគួរតែទទួលបានសញ្ជាតិមួយ។
គ្មាននរណាម្នាក់អាចរារាំងយើងមិនឱ្យមានសញ្ជាតិពីប្រទេស
របស់យើង ឬសញ្ជាតិពីប្រទេសផ្សេងទៀត ដែលយើងចង់បាន ដោយគ្មាន
ហេតុផលសមរម្យឡើយ ។

១៦ អាការៈសិទ្ធិ- នៅពេលណាដែលយើងដល់អាយុគ្រប់
ការ យើងអាចរៀបការ និងកសាងគ្រួសារមួយបាន ។ គ្មាន
នរណាម្នាក់ អាចហាមឃាត់យើងមិនឱ្យរៀបការ ដោយសារតែពណ៌សម្បុរ
ប្រទេសកំណើត ឬសាសនារបស់យើងឡើយ ។ បុរស និងស្ត្រីមានសិទ្ធិដូចគ្នា
នៅពេលដែលពួកគេរៀបការ និងនៅពេលដែលគេលែងលះគ្នា។ គ្មាននរណា
ម្នាក់បង្ខំយើងឱ្យរៀបការជាមួយនឹងអ្នកដែលយើងមិនចង់រៀបការនោះឡើយ.

២. មនុស្សគ្រប់រូប មានសិទ្ធិចាកចេញពីប្រទេសណាមួយ រួមទាំងប្រទេសរបស់ខ្លួនផង និងមានសិទ្ធិវិលត្រឡប់មកប្រទេសរបស់ខ្លួនវិញ ។

មាត្រា១៤:

១. មនុស្សគ្រប់រូបមានសិទ្ធិស្វែងរក និងទទួលកន្លែងជ្រកកោនក្នុងប្រទេសដទៃទៀត ក្នុងករណីមានការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញមកលើខ្លួន ។

២. សិទ្ធិសុំជ្រកកោននេះ មិនអាចលើកមកសំអាងបានទេ ក្នុងករណីមានការចោទប្រកាន់ ដែលពិតជាភ័យខ្លាចឡើងពីបទល្មើសមិនមែនយោបាយ ឬពិការប្រព្រឹត្តិណាដែលផ្ទុយពីគោលបំណង និងគោលការណ៍ទាំងឡាយរបស់សហប្រជាជាតិ ។

មាត្រា១៥:

១. មនុស្សគ្រប់រូប មានសិទ្ធិទទួលបានសញ្ជាតិមួយ ។

២. គ្មានជនណាម្នាក់ អាចត្រូវដកហូតសញ្ជាតិ ឬរារាំងសិទ្ធិប្តូរសញ្ជាតិរបស់ខ្លួន តាមអំពើចិត្តបានឡើយ ។

មាត្រា១៦:

១. មនុស្សប្រុសស្រីដែលអាចគ្រប់ការ មានសិទ្ធិរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ និងកសាងគ្រួសារ ដោយមិនប្រកាន់ពូជសាសន៍ សញ្ជាតិ ឬសាសនាឡើយ ។ មនុស្សប្រុសស្រី មានសិទ្ធិស្មើគ្នាក្នុងការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ ក្នុងចំណងអាពាហ៍ពិពាហ៍ និងក្នុងពេលរំលាយចំណងអាពាហ៍ពិពាហ៍ ។

២. អាពាហ៍ពិពាហ៍នឹងអាចប្រព្រឹត្តទៅបាន លុះត្រាតែមានការព្រមព្រៀងដោយសេរី និងពេញលេញពីអនាគតប្តីប្រពន្ធ ។

៣. គ្រួសារជាអង្គភាពធម្មជាតិ និងជាអង្គភាពមូលដ្ឋាននៃសង្គម ហើយគ្រួសារ មានសិទ្ធិទទួលបានការការពារពីសង្គម និងរដ្ឋ ។

រដ្ឋាភិបាល និងប្រជាជននៃប្រទេសរបស់យើង គួរតែការពារគ្រួសារ និងសមាជិកគ្រួសារយើង ។

១៧ ទ្រព្យសម្បត្តិ- យើងទាំងអស់គ្នា មានសិទ្ធិធ្វើជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិលើទ្រព្យសម្បត្តិទាំងឡាយរបស់យើង ហើយគ្មាននរណាម្នាក់ មានសិទ្ធិយកទ្រព្យសម្បត្តិយើង ដោយគ្មានហេតុផលសមរម្យនោះទេ ។

១៨ សាសនា- យើងទាំងអស់គ្នា មានសិទ្ធិជឿលើសាសនារបស់ខ្លួនបានដោយសេរី មានសិទ្ធិផ្លាស់ប្តូរសាសនា និងគោរពប្រតិបត្តិសាសនានោះ ដោយខ្លួនយើងផ្ទាល់ ឬជាមួយអ្នកដទៃ ។

១៩ ការសម្តែងសិទ្ធិ- យើងទាំងអស់គ្នា អាចគិតពីអ្វីដែលយើងចង់គិត និយាយពីអ្វីដែលយើងចង់និយាយ ហើយគ្មាននរណាម្នាក់ អាចមកហាមឃាត់យើង មិនឱ្យធ្វើដូច្នោះឡើយ ។ យើងក៏អាចផ្លាស់ប្តូរយោបល់ផ្ទាល់ជាមួយមនុស្សទាំងអស់ នៅក្នុងប្រទេសយើង ក៏ដូចជាមួយប្រជាជននៃប្រទេសផ្សេងទៀត ។

២០ ការស្តាប់សន្តិវិធី- យើងទាំងអស់គ្នា អាចជួបប្រជុំគ្នាបានដោយសន្តិវិធី ឬក៏ចូលរួមក្នុងការប្រជុំជាមួយអ្នកដទៃដោយសន្តិវិធី ។ ការបង្ខំនរណាម្នាក់ឱ្យចូលរួមក្នុងក្រុមណាមួយ គឺជាប្រការមិនត្រឹមត្រូវទេ ។

២១ ប្រជាធិបតេយ្យ- យើងទាំងអស់គ្នា អាចចូលរួមចាត់ចែងជោគវាសនារបស់ប្រទេសជាតិតាមរយៈការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសអ្នកណាដែលយើងពេញចិត្ត ឬក៏ឈរឈ្មោះឱ្យគេបោះឆ្នោតជ្រើសរើស

មាត្រា ១៧:

១. មនុស្សគ្រប់រូប ទោះតែម្នាក់ឯងក្តី ឬដោយរួមជាមួយអ្នកដទៃក្តី មានសិទ្ធិ ជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិ ។

២. គ្មានជនណាម្នាក់ ត្រូវបានដកហូតកម្មសិទ្ធិ តាមអំពើចិត្តឡើយ ។

មាត្រា ១៨: ជនគ្រប់រូប មានសិទ្ធិសេរីភាពខាងការគិត សតិសម្បជញ្ញៈ និង សាសនា ។ សិទ្ធិនេះរាប់បញ្ចូលទាំងសេរីភាពផ្តល់ប្តូរសាសនា ឬជំនឿ ព្រម ទាំងសេរីភាពសម្តែងសាសនា ឬជំនឿរបស់ខ្លួនតែម្នាក់ឯង ឬដោយរួមជាមួយ អ្នកដទៃជាសាធារណៈ ឬជាឯកជន តាមការបង្ហាត់បង្រៀន ការអនុវត្តន៍ ការគោរពបូជ័យ និងការប្រតិបត្តិតាម ។

មាត្រា ១៩: មនុស្សគ្រប់រូប មានសិទ្ធិសេរីភាពក្នុងការមានមតិ និងការសម្តែង មតិ ។ សិទ្ធិនេះ រាប់បញ្ចូលទាំងសេរីភាពក្នុងការប្រកាន់មតិ ដោយគ្មានការ ប្រឡូតប្រែក ប្រែក និងសេរីភាពក្នុងការស្វែងរក ការទទួល និងការផ្សព្វផ្សាយ ព័ត៌មាន និងគំនិតនានា ដោយគ្មានព្រំដែន ទឹកដី ទោះតាមរយៈមធ្យោបាយ សម្តែងមតិណាមួយក៏ដោយ ។

មាត្រា ២០:

១. មនុស្សគ្រប់រូប មានសិទ្ធិសេរីភាពក្នុងការប្រជុំ ឬការរួមគ្នាជាសមាគម ដោយសន្តិវិធី ។

២. គ្មានជនណាម្នាក់ត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំឱ្យចូលរួមក្នុងសមាគមណាមួយឡើយ។

មាត្រា ២១:

១. មនុស្សគ្រប់រូប មានសិទ្ធិចូលរួមក្នុងការដឹកនាំកិច្ចការសាធារណៈនៃប្រទេស របស់ខ្លួនដោយផ្ទាល់ ឬតាមរយៈតំណាងដែលបានជ្រើសរើសដោយសេរី ។

២. មនុស្សគ្រប់រូប មានសិទ្ធិចូលបម្រើមុខងារសាធារណៈនៃប្រទេសរបស់ខ្លួន ក្នុងលក្ខខណ្ឌសមភាព ។

យើង ធ្វើជាតំណាងរបស់គេវិញ ។ រដ្ឋាភិបាល ត្រូវបានជ្រើសតាំងជាទៀងទាត់តាមរយៈការបោះឆ្នោត តាមគំនិតរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ។ នៅក្នុងការចេះ ៖ ឆ្នោត យើងម្នាក់ៗមានសិទ្ធិបោះឆ្នោតបានតែមួយសន្លឹកប៉ុណ្ណោះ ហើយសន្លឹក ឆ្នោតរបស់យើង មានតម្លៃស្មើគ្នា ។ យើងមិនត្រូវប្រាប់គេពីនរណា ដែល យើងបោះឆ្នោតឱ្យនោះទេ ប្រសិនបើយើងមិនចង់ប្រាប់នោះ ។

យើងទាំងអស់គ្នា មានសិទ្ធិដូចគ្នាក្នុងការបំរើសេវាសាធារណៈ ។

22 សន្តិសុខសង្គម - ជាសមាជិកម្នាក់នៅក្នុងសង្គម យើងអាចកសាងជីវិតល្អមួយសំរាប់ខ្លួនយើង និងប្រើប្រាស់ឱកាសល្អៗ ដែលសង្គមបានផ្តល់ឱ្យ ដើម្បីទាយយកប្រយោជន៍ដល់ការរស់នៅរបស់យើង ។ ប្រសិនបើមាននរណាម្នាក់ជួបការលំបាក យើងទាំងអស់គ្នា គួរតែរួមគ្នា ដើម្បីជួយតាមលទ្ធភាពដែលយើងអាចធ្វើបាន ។

23 ការងារ- យើងទាំងអស់គ្នាគួរតែមានការងារធ្វើ និងអាចជ្រើសរើសការងារដែលយើងចង់ធ្វើដោយសេរី ។ យើងត្រូវតែទទួលបានប្រាក់ឈ្នួលគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីយើងអាចផ្គត់ផ្គង់គ្រួសារយើងបានហើយទៅកែត្រូវតែប្រព្រឹត្តមកលើយើងឱ្យបានល្អ ។ ប្រសិនបើយើងបាត់បង់ការងារ រដ្ឋាភិបាល គួរតែជួយយើង រហូតដល់យើងអាចរកការងារមួយទៀតបាន ។ ប្រុស និងស្រីធ្វើការដូចគ្នា គួរតែទទួលបានកំរៃស្មើគ្នា ។ អ្នកធ្វើការទាំងអស់ អាចរួបរួមគ្នា ដើម្បីការពារផលប្រយោជន៍របស់ពួកគេ ។

៣. អន្តរាគមន៍របស់ប្រជាពលរដ្ឋ ជាមូលដ្ឋានអំណាចនៃការដឹកនាំកិច្ចការសាធារណៈ ។ អន្តរាគមន៍ ត្រូវសម្រួលចេញតាមរយៈការបោះឆ្នោតឲ្យទាត់ តាមលេខកំណត់ និងពិតប្រាកដដែលមានលក្ខណៈសកល ស្មើភាព និងសម្ងាត់ ឬតាមនីតិវិធីសមមូលដែលធានាសេរីភាពនៃការបោះឆ្នោត ។

មាត្រា២២: ក្នុងឋានៈជាសមាជិកសង្គម មនុស្សគ្រប់រូបមានសិទ្ធិទទួលបានសន្តិសុខសង្គម និងមានបុព្វសិទ្ធិសម្រេចបានសិទ្ធិខាងសេដ្ឋកិច្ច សង្គមកិច្ច និងវប្បធម៌ ដែលចាំបាច់សម្រាប់សេចក្តីថ្លៃថ្នូរ និងការរីកចម្រើនដោយសេរី នៃបុគ្គលិកលក្ខណៈរបស់ខ្លួន តាមរយៈការខិតខំរបស់ជាតិ

និងសហប្រតិបត្តិការ

អន្តរជាតិនិងដោយយោងទៅតាមការរៀបចំនិងធនធានរបស់ប្រទេសនីមួយៗ, មាត្រា២៣:

១. មនុស្សគ្រប់រូប មានសិទ្ធិមានការងារធ្វើ ជ្រើសរើសការងារដោយសេរី ទទួលបានកូដិការងារត្រឹមត្រូវ និងពេញចិត្ត និងមានការការពារប្រឆាំងនឹងភាពអត់ការងារធ្វើ ។

២. មនុស្សគ្រប់រូប មានសិទ្ធិទទួលបានប្រាក់បៀវត្សស្មើគ្នា ចំពោះការងារដូចគ្នា ដោយគ្មានការរើសអើង ។

៣. អ្នកធ្វើការងារមានសិទ្ធិទទួលបានលាភការ ដោយសមធម៌ និងពេញចិត្ត ដើម្បីធានាអតិភាពរស់នៅរបស់ខ្លួន និងគ្រួសារ ឱ្យសមស្របនឹងសេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់មនុស្ស និងត្រូវបានបំពេញបន្ថែមទៀត ដោយមធ្យោបាយផ្សេងៗ នៃការការពារផ្នែកសង្គម ប្រសិនបើចាំបាច់ ។

៤. មនុស្សគ្រប់រូបមានសិទ្ធិបង្កើតសហជីព និងចូលរួមក្នុងសហជីព ដើម្បីការពារផលប្រយោជន៍របស់ខ្លួន ។

មាត្រា២៤: មនុស្សគ្រប់រូបមានសិទ្ធិយប់សម្រាក និងលំហែកំសាន្ត រួមបញ្ចូលទាំងកម្រិតម៉ោងការងារសមហេតុផល និងការឈប់សម្រាកដោយបានប្រាក់

24 គារង្ខេបសំណត់- មោងធ្វើការក្នុងមួយថ្ងៃមិនគួរយូរពេកទេ ដោយសារយើងទាំងអស់គ្នា មានសិទ្ធិឈប់សំរាក និងគួរ ទទួលបានការកំរើនឡើងទាន់ សំរាប់ការឈប់សំរាកនេះផង ។

25 គម្រូងគារង្ខេបសំណត់- យើងទាំងអស់គ្នា គួរតែមានអ្វីគ្រប់ គ្រាន់តាមតម្រូវការចាំបាច់របស់យើង និងគ្រួសារយើង ដូច ជា សេវាសុខភាព អាហារគ្រប់គ្រាន់ សំលៀកបំពាក់ និងផ្ទះសំបែង ។ យើងគួរតែត្រូវបានទទួលការជួយឧបត្ថម្ភ ប្រសិនបើយើងគ្មានការងារធ្វើ មាន ជំងឺ ចាស់ជរា ឬស្លាប់ ឬប្រសិនបើយើងគ្មានលទ្ធភាពមើលថែខ្លួនឯង ដោយសារ អស់ជំងឺស ។ មាតា និងទារក គួរតែទទួលបានការគាំពារពិសេស ។ កុមារ ទាំងអស់ គួរតែត្រូវបានទទួលការរាប់រក ដោយស្មើគ្នា ដោយមិនគិតថា ឪពុក-ម្តាយរបស់ពួកគេបានរៀបការត្រឹមត្រូវ ឬមិនបានរៀបការនោះទេ ។

26 គារង្ខេបសំណត់- យើងទាំងអស់គ្នាអាចទទួលបានការរៀនសូត្រ ហើយជាពិសេស ក្មេងៗគួរតែទៅសាលារៀន។ គ្មាននរណា ម្នាក់ តម្រូវឱ្យបង់ប្រាក់ ដើម្បីទៅរៀននៅកន្លែងសិក្សានោះទេ ។ យើង ទាំងអស់គ្នា អាចរៀនយកជំនាញណាមួយ ឬក៏បន្តការសិក្សាឱ្យកាន់តែខ្ពស់ តាមបំណងប្រាថ្នា ។

នៅសាលា យើងអាចបណ្តុះទេពកោសល្យរបស់យើង ហើយគួរតែរៀនពី សិទ្ធិមនុស្ស និងពីរបៀបក្នុងការរាប់រកគ្នាជាមួយអ្នកដទៃ ទោះជាគេមាន ពណ៌សម្បុរ សាសនា ឬមកពីប្រទេសផ្សេងទៀតក៏ដោយ ។

ប្រើវិធានតាមលក្ខណៈកំណត់ទៀងទាត់ ។

មាត្រា ២៥:

១. មនុស្សគ្រប់រូប មានសិទ្ធិទទួលបានកម្រិតជីវភាពគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីធានាសុខភាព និងសុខុមាលភាពរបស់ខ្លួន និងគ្រួសារ រួមមាន ចំណីអាហារ សម្លៀកបំពាក់ លំនៅដ្ឋាន ការថែទាំសុខភាព និងសេវាសង្គមកិច្ចខាំបាច់ផ្សេងៗទៀត ។ មនុស្សគ្រប់រូបមានសិទ្ធិទទួលបានការគាំពារនៅពេល គ្មានការងារធ្វើ មានជំងឺ ពិការ មេម៉ាយ ឬពោះម៉ាយ ចាស់ជរា ឬនៅពេលបាត់បង់មធ្យោបាយធានាជីវភាព ដែលបណ្តាលមកពីកាលៈទេសៈផុតពីគន្លុះរបស់ខ្លួន ។

២. មាតុភាព និងកុមារភាព មានសិទ្ធិទទួលបានជំនួយនិងការថែទាំពិសេស ។ កុមារគ្រប់រូប ទោះកើតពីឪពុកម្តាយមានខាន់ស្លា ឬឥតខាន់ស្លាក្តី ត្រូវបានទទួលបានការការពារខាងសង្គមកិច្ចដូចគ្នា ។

មាត្រា ២៦:

១. មនុស្សគ្រប់រូប មានសិទ្ធិទទួលបានការអប់រំ ។ ការអប់រំ ត្រូវតែបង្កើតឱ្យយ៉ាងហោចណាស់ សម្រាប់ការអប់រំបឋមសិក្សា និងអប់រំមូលដ្ឋាន ។ ការអប់រំបឋមសិក្សា គឺជាកាតព្វកិច្ច ។ ការអប់រំខាងបច្ចេកទេស និងវិជ្ជាជីវៈ ត្រូវរៀបចំឱ្យមានជាទូទៅ ។ ការអប់រំឧត្តមសិក្សា ត្រូវបើកឱ្យចូលរៀនស្នើភាពគ្នា ដោយយល់ឃើញមូលដ្ឋានសមត្ថភាព ។

២. ការអប់រំ ត្រូវសំដៅទៅរកការរីកលូតលាស់ពេញលេញនៃបុគ្គលិកលក្ខណៈរបស់មនុស្ស និងការពង្រឹងការគោរពសិទ្ធិមនុស្ស និងសេរីភាពមូលដ្ឋាន ។ ការអប់រំនេះ ត្រូវលើកកម្ពស់ការយល់ដឹង ការអត់ឱនអធ្យាស្រ័យគ្នា និងមិត្តភាពរវាងប្រជាជាតិ និងក្រុមពូជសាសន៍ ឬក្រុមសាសនាទាំងអស់ ព្រមទាំង ការអភិវឌ្ឍន៍សកម្មភាពរបស់សហប្រជាជាតិ ក្នុងការថែរក្សាសន្តិភាព ។

ឪពុកម្តាយយើងមានសិទ្ធិជ្រើសរើសពីអ្វីដែលយើងចង់រៀន និងពីអ្វីដែលយើង
អាចរៀនបាន ។

២៧ សម្បទា- យើងទាំងអស់គ្នាអាចចូលរួមក្នុងជីវភាពរហូតមក
សហគមន៍ ទទួលបានសិទ្ធិ និងទទួលបានគុណប្រយោជន៍
ពីរបកគំហើញថ្មីៗពីវិទ្យាសាស្ត្រ និងពីស្នាដៃដែលគេបានធ្វើ ។ ប្រសិនបើ
យើងបង្កើតស្នាដៃអ្វីមួយពិសេស ដូចជាសរសេរសៀវភៅ ឬគូរគំនូរ យើងនឹង
ទទួលបានប្រយោជន៍ពីស្នាដៃទាំងនេះ ហើយគ្មាននរណាម្នាក់ អាចលួចកំរិត
ស្នាដៃយើងបានឡើយ ។

២៨ សន្តិភាព- ដូច្នោះ នៅពេលណាយើងទទួលបានសិទ្ធិដូចដែល
យើងបានអានកន្លងមកនៅក្នុងសេចក្តីប្រកាសនេះ មនុស្សទាំង
អស់ នឹងអាចរស់នៅក្នុងសន្តិភាព ទាំងនៅក្នុងសហគមន៍របស់យើង ទាំង
រវាងប្រទេសមួយទៅប្រទេសមួយ ។

២៩ សហគមន៍- យើងទាំងអស់គ្នា អាចចូលរួមចំណែកក្នុង
សហគមន៍ដើម្បីធ្វើឱ្យជីវិតយើងកាន់តែប្រសើរ ។ ច្បាប់ត្រូវតែ
សរសេរឱ្យបានច្បាស់ថា យើងទាំងអស់គ្នាអាចទទួលបានសិទ្ធិមនុស្ស ដោយ
សុខដុមរម្យនាជាមួយអ្នកដទៃ ។ ច្បាប់ត្រូវតែធានាឱ្យមនុស្សគ្រប់រូបចេះគោរព
គ្នាទៅវិញទៅមក ហើយធ្វើឱ្យមនុស្សគ្រប់រូបត្រូវតែគោរពច្បាប់ ។

៣០ គ្មាននរណាម្នាក់អាចប្រើសេចក្តីប្រកាសនេះ ដើម្បីនិយាយ
ដោះសារពីការធ្វើឱ្យខូចខាតដល់សិទ្ធិរបស់អ្នកដទៃ ថាជាការ
ត្រឹមត្រូវ ដោយអះអាងថា ពួកគេគ្រាន់តែព្យាយាមចង់ការពារសិទ្ធិរបស់ខ្លួន
តែប៉ុណ្ណោះ ។ មិនអាចទទួលបានយកបានទេ ចំពោះការធ្វើឱ្យខូចខាតដល់សិទ្ធិអ្នក
ដទៃ ។

C:\N\A\Gt&T&R\minEmnCaGt&T\p&k&r&b&G&k&r&sh&R&b&C&a&t&i&T_ehly
k&b&n&EmnCaGt&T_EdI&RtU)anGnm%z edaymhasnhatG&k&r&sh&R&b&C&a&C&i
Edr . Gt&T&RtU)ane)ab&mp&S&y R&an&T&S&mb&e&kal b&N&gel k&k&B&skar

មាត្រា២៧: ១. មនុស្សគ្រប់រូប មានសិទ្ធិចូលរួមដោយសេរី ក្នុងជីវភាព វប្បធម៌របស់សហគមន៍ អាស្រ័យផលសិល្បៈ និងចូលរួមចំណែកក្នុងវឌ្ឍនភាព វិទ្យាសាស្ត្រ និងក្នុងផលប្រយោជន៍ដែលបានមកពីវឌ្ឍនភាព ។

២. មនុស្សគ្រប់រូបមានសិទ្ធិទទួលបានការការពារផលប្រយោជន៍ខាងសីលធម៌ និងសម្ភារៈ ដែលបានមកពីផលិតកម្មខាងវិទ្យាសាស្ត្រ អក្សរសាស្ត្រ ឬសិល្បៈ ដែលជាស្នាដៃរបស់ខ្លួន ។

មាត្រា២៨: មនុស្សគ្រប់រូប មានសិទ្ធិទទួលបាននូវសណ្តាប់ធ្នាប់សង្គម និង អន្តរជាតិ ដែលធ្វើឱ្យសិទ្ធិ និងសេរីភាព ចែងក្នុងសេចក្តីប្រកាសនេះ អាច សម្រេចបានដោយពេញលេញ ។

មាត្រា២៩: ១. មនុស្សគ្រប់រូប មានករណីយកិច្ចចំពោះសហគមន៍ ដែលជា កន្លែងតែមួយគត់ ដែលអាចបង្កើតបានការរីកចម្រើនដោយសេរី និងពេញ បរិបូណ៌នូវបុគ្គលិកលក្ខណៈរបស់ខ្លួន ។

២. ក្នុងការប្រើប្រាស់សិទ្ធិ និងសេរីភាពរបស់ខ្លួន មនុស្សគ្រប់រូប ត្រូវស្ថិតនៅ ត្រឹមតែកម្រិតព្រំដែនដែលច្បាប់បានកំណត់ សំរាប់ធានាការទទួលស្គាល់ និង ការគោរពសិទ្ធិ និងសេរីភាពរបស់អ្នកដទៃ និងបំពេញសេចក្តីត្រូវការយ៉ាង ត្រឹមត្រូវខាងសីលធម៌ សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និងសុខុមាលភាពទូទៅ នៅ ក្នុងសង្គមប្រជាធិបតេយ្យតែប៉ុណ្ណោះ ។

៣. តែយ៉ាងណាក៏ដោយ សិទ្ធិ និងសេរីភាពទាំងនេះ មិនអាចយកទៅ ប្រើប្រាស់ផ្ទុយនឹងគោលបំណង និងគោលការណ៍ទាំងឡាយ របស់សហ ប្រជាជាតិឡើយ ។

៣. មាតាបិតា មានសិទ្ធិជាអាទិភាព ក្នុងការជ្រើសរើសប្រភេទនៃការអប់រំ សម្រាប់បុត្រធីតារបស់ខ្លួន ។

មាត្រា៣០: គ្មានបទបញ្ញត្តិណាមួយនៃសេចក្តីប្រកាសនេះ អាចត្រូវបានបក ស្រាយតម្រូវថា រដ្ឋណាមួយ ក្រុមណាមួយ ឬបុគ្គលណាម្នាក់ មានសិទ្ធិបែប ណាមួយ ក្នុងការធ្វើសកម្មភាព ឬការប្រព្រឹត្តអំពើអ្វីមួយ ដែលសំដៅទៅ

យល់ព្រមសិទ្ធិបោះឆ្នោត ដោយការិយាល័យស៊ុកកាតិវិញ
ប្រតិបត្តិការសេចក្តីត្រកាលជាតិ ក្នុងកិច្ចការសម្រេចយល់ព្រម
សម្រាប់ការបោះឆ្នោតប្រជាជនកម្ពុជា។